

עין משפט‏ **נר מצוה**

נח א טור א"ח סי' תפז
וש"ע סי' תפא סעיף ב
כטה"ס:

רבינו חננאל

בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים. שנאמר בו ביוסף הסיירותי מסבל שכמו, ואוקימנא כי בראש השנה יצא יוסף מבית האיסורין, וכתיב באבות והוצאתי את[כם] מתחת סבלות מצרים וגמר סבילה סבילה. ואזדור ר' אליעזר ור' יהושע לטעמייהו, דתניא בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש, ר' אליעזר אומר אותו היום י"ז במרחשון היה וכולי.

יא:

הגה"ה שמעמי דודאי המלאכים באו בפסח כדפי' רש"י בחומש אבל אותו למועד אשכז אליך שאמר לו הקב"ה היה בתשרי ומאותו למועד דריש הכא דכסותו הוא קאי וקאמר ליה למועד שאחר זה אשכז והיינו בפסח אבל המלאכים הם סרטו סרעוה כותל בפסח וא"ת א"כ מאי פריך הכא א"כ כי מדלית ימי טומאה צ"ר להו והא לא אשכחן שפרסה נדה כסותו אלא בפסח שעבר כשנאו המלאכים שהרי לא הביאה העוגות כדפירש רש"י וי"ל אין הכי נמי (ג) דאחר סוכות שאמר לו הקב"ה למועד אשכז היתה נדה מדכתיב ותלחק שרה בקרבה וגו' פי' אפשר אחר שזקנתי יחזור לי עדן וסת לדם נדות מכלל שאין אשה יכולה להסתעבר אא"כ יחזור לה עדן וסת וכשאמר לו הקב"ה היפלא מה' דבר (בראשית יח) והתרעם עליה על ש'חקה עדיין לא היה לה עדן וסת וכשתעצרה נתפשטו הקמטים ונתעדן הבשר וחזר לה וסת וא"ת מביאת המלאכים הרי חזר לה וראיה מן העוגות כדפרש"י ליתא דודאי מה שפרסה נדה אז לא היה אלא אקראי בעלמא ולא חזר לה וסת גמור עד שאמר לו הקב"ה למועד וראיה שלא היה אלא אקראי שהרי אחר שאכלו המלאכים כתיב חדל להיות לשרה אורח כנשים הלך (כי) פריך כי מדלי מר וכו'. עכ"ל:

ל"ה המשומר ובא מן המזיקין. ורבי יהושע תרתי שמעת מינה דכולהו מודו דמשומר מן המזיקין כדמוכח דערבי פסחים (פסחים דף קט:) דתקון ד' כוסות ולא חייש אלוגות: **י"ם שמואל כימה שוקע ביום**. גרסינן במילתיה דרבי אליעזר גבי י"ז במרחשון ושינה הקב"ה עליהן מעשה בראשית והעלה כימה ביום ובמילתיה דרבי יהושע גבי י"ז באייר גרס יום שמול כימה עולה וצונקטרס גרים איפכא ואין הסדר כן דניסנן טלה עולה בתחלת היום ושוהה שמי שעות עם חלק אחד ם משלשים שעה אחריו שור שמי שעות שכן דרך כל מול שוהה שמי שעות כדמשמע בפרק המקצל (ב"מ דף קו: וס) דקא אמרינן עד אימת עד דאתו אריסי מדברא וקיימא כימה להדי רישייהו ויש שז מולות אחרות כנגדן מע"ק גד"צ ד"י"צ מולות יש שקצועין בגלגל ששה למטה ששה למעלה והגלגל סובב וכשמתחיל האחד לעלות מתחיל שכנגדו לשקוע וכל חדש ניסן טלה עולה לאור הבקר או מראשו או מונצו ומאזניס שוקע כנגדו ושור שאחר טלה משמש באייר וכל ימי אייר עולה בתחלת היום ועקרב שוקע כנגדו וכן הולך סדר כולם דכל אחד משמש חדש ואמר בפרק היראה (ברכות דף נח:) דכימה ונב טלה וכיון דשור מתחיל לעלות באייר בתחלת היום מכלל דכבר

טלה עולה כולו עד כימה הבא צונצו ובמרחשון עקרב עולה מתחלת היום מתחיל שור שכנגדו לשקוע ונמצא שכבר שקוע טלה כולו עם הבא צונצו ולפי זה הסדר קיימי כימה ארישייהו דפרק המקצל (ב"מ דף דף קו:) היינו שצט ולא כמו שפי' שם צונקטרס דהיינו אדר וגבי מרחשון גרסינן מעינות מתמעטין וגבי אייר מתגבדין דאע"פ שרציעה ראשונה יורדת במרחשון מ"מ הכי אורשייהו כדכתיב (יהושע ג) והירדן מלא על כל גדותיו כל ימי קציר ואמר בפרק צמח אשה (שבת דף סה. וסס) ובפרק צמרא דנדה (דף סו. וסס) אצוה דשמואל עציד לצמחיה מקוואות ציומי דניסן ומפלי ציומי דתשרי ״וגרסי׳ בסמוך בשלמא לר"א היינו דשינה אלא לר' יהושע מאי שינה]:

אלא

ניסן ר"ה לחדשים ולאו מילתא היא דאי מדקרי ליה שני שמעינ דבתשרי נצרא העולם א"כ מאי פריך לקמיה בשלמא לר' יהושע היינו דכתיב שני אלא לרבי אליעזר מאי שני הא מהכא יליף שני לצריאת עולם. ׀ הכי גרסינן בסדר עולם ר' יהושע ברישא והדר ר' אליעזר ר' יהושע אומר אותו היום י"ז באייר היה יום שמול כימה שוקע ביום ר"א אומר אותו היום י"ז במרחשון היה יום שמול כימה עולה ביום. גלגל חמה עגול הוא חציו למעלה מן הקרקע וחציו למטה מן הקרקע ושנים עשר מולות קצועין צו חה סדרן טלה שור תאומים סרטן אריה בתולה מאזניס עקרב קשת גדי דלי דגים וסימניך טש"ת סא"צ מע"ק גד"ד ששה מהן שקועין למטה וששה מהם למעלה וכשהגלגל מגלגל זה עולה מצד זה והראשון שצ"ד האחר שוקע וכן לעולם ושמי שעות שוהה המול בעלייתו וכן שכנגדו בשיקועו שיהו כולן משמשין ככ"ד שעות של יום וצניסן לעולם טלה מתחיל לעלות לאור הבקר מע"ק גד"ד למעלה בלילה טש"ת סא"צ למטה לאור הבקר מתחיל טלה לעלות ומאזניס לשקוע לסוף ב' שעות טלה כולו עולה ומאזניס כולו שוקע אחר שמי שעות מתחיל שור לעלות ועקרב לשקוע וכן כולן כל חדש ניסן באייר שור מתחיל לשמש ביום כל ימי אייר ובשמי שעות הראשונות גומר עלייתו שניות תאומים שלישית סרטן רביעית אריה חמישית בתולה וששית מאזניס וכן כולן נמצא טלה עולה בשמי שעות אחרונות בלילה וכל היום הוא שוקע. וכימה הוא ונב טלה והמבול ביום ירד ודרך נקב שמי כוכבים שנטלו מירמיה שהוא מול שיש צו כוכבים הרבה. ומניין שהמבול התחיל לירד ביום שנאמר בעצם היום הזה בא נח (בראשית ז)

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

הגה"ה שמעמי דודאי המלאכים באו בפסח כדפי' רש"י בחומש אבל אותו למועד אשכז אליך בתשרי ומאותו למועד דריש הכא דכסותו הוא קאי וקאמר ליה למועד שאחר זה אשכז והיינו בפסח אבל המלאכים הם סרטו סרעוה כותל בפסח וא"ת א"כ מאי פריך הכא א"כ כי מדלית ימי טומאה צ"ר להו והא לא אשכחן שפרסה נדה כסותו אלא בפסח שעבר כשנאו המלאכים שהרי לא הביאה העוגות כדפירש רש"י וי"ל אין הכי נמי (ג) דאחר סוכות שאמר לו הקב"ה למועד אשכז היתה נדה מדכתיב ותלחק שרה בקרבה וגו' פי' אפשר אחר שזקנתי יחזור לי עדן וסת לדם נדות מכלל שאין אשה יכולה להסתעבר אא"כ יחזור לה עדן וסת וכשאמר לו הקב"ה היפלא מה' דבר (בראשית יח) והתרעם עליה על ש'חקה עדיין לא היה לה עדן וסת וכשתעצרה נתפשטו הקמטים ונתעדן הבשר וחזר לה וסת וא"ת מביאת המלאכים הרי חזר לה וראיה מן העוגות כדפרש"י ליתא דודאי מה שפרסה נדה אז לא היה אלא אקראי בעלמא ולא חזר לה וסת גמור עד שאמר לו הקב"ה למועד וראיה שלא היה אלא אקראי שהרי אחר שאכלו המלאכים כתיב חדל להיות לשרה אורח כנשים הלך (כי) פריך כי מדלי מר וכו'. עכ"ל:

עדום ציהוסף שמו. בתריה דההוא קרא כתיב דכי חק לישראל: **הפירוים מסבל שמו**. ציוסף כתיב צתר עדות ציהוסף: **המשומר וצא**. לגאולה: **ואזדו לטעמייהו**. רבי אליעזר ור' יהושע. דלר' אליעזר (א) בתשרי נצרא העולם דמתשרי מתחילין מנין שני הדורות לפיכך מבול על כרחך במרחשון ירד וי"צ

חדש היה ובחדש השני בשצעה ועשרים שיצאה הארץ במרחשון היה לשנה הבאה ובתשרי שלפניו חרבו המים מעל הארץ שנעשית הארץ כמין גריד ולא יצשה לגמרי וצו התחלת שנת שש מאות ואחת שנה כדכתיב(א) ויהי צלחת ושש מאות שנה בראשון בחדש לחדש והוא תשרי ומדלא קרי ליה אחת ושש מאות עד השמא שמע מינה אין מנין הדורות מניסן שאס מניסן מתחילין למנותן היה לו לכתוב ותנח התיצה צלחת ושש מאות שנה בחדש השציעי על הרי אררט שכבר נתחדשה שנה מניסן שהרי אותו חדש שציעי סיון היה והוא שציעי להפסקת גשמים כמו ששנינו בסדר עולם וההיא ר"א היא שכשאתה מונה משצעה עשר במרחשון מאה ותשעים יום ארבעים לימי הגשמים ומאה ותמיסם שגברו על הארץ נמצאו כלים בחדש צסיון ואותו יום התחילו לחסור שנאמר(ו) ויחסרו המים מקצה חמשים ומאת יום והיו הלוך וחסור עד חדש העשירי והוא אב שהוא עשירי לירידת גשמים ובחדש צאב נצרא ראשי ההרים בשני חדשים חסרו ט"ו אמה שהיו ההרים מכוסיס מים שנאמר (בראשית ז) חמש עשרה אמה למדת שחסרה אמה לארצעה ימים והתיצה היתה משוקעת צמים אחת עשרה אמה ולא היתה צפה על ראש ההר אלא ד' אמות גובה לפיכך נחה ב"י צסיון. ולר' יהושע דאמר צניסן נצרא העולם וממנו מתחילין מנין שני הדורות ירד המבול באייר ושציעי שנחה צו התיצה הוא כסליו ולא מנה לך הכתוב חדוש שנה לפי שאין השנה מתחדשת אלא צניסן. ויש פותרין ואזדו לטעמייהו מדאמר ר"א בחדש שני מרחשון אית ליה בתשרי נצרא העולם והוי מרחשון שני לחדש שהתחילו צו שנת שש מאות דאי לאו הכי למאי קרי ליה שני אס לסדר חדשים הא אמרינן

העשירי והוא אב שהוא עשירי לירידת גשמים ובחדש צאב נצרא ראשי ההרים בשני חדשים חסרו ט"ו אמה שהיו ההרים מכוסיס מים שנאמר (בראשית ז) חמש עשרה אמה למדת שחסרה אמה לארצעה ימים והתיצה היתה משוקעת צמים אחת עשרה אמה ולא היתה צפה על ראש ההר אלא ד' אמות גובה לפיכך נחה ב"י צסיון. ולר' יהושע דאמר צניסן נצרא העולם וממנו מתחילין מנין שני הדורות ירד המבול באייר ושציעי שנחה צו התיצה הוא כסליו ולא מנה לך הכתוב חדוש שנה לפי שאין השנה מתחדשת אלא צניסן. ויש פותרין ואזדו לטעמייהו מדאמר ר"א בחדש שני מרחשון אית ליה בתשרי נצרא העולם והוי מרחשון שני לחדש שהתחילו צו שנת שש מאות דאי לאו הכי למאי קרי ליה שני אס לסדר חדשים הא אמרינן

העשירי והוא אב שהוא עשירי לירידת גשמים ובחדש צאב נצרא ראשי ההרים בשני חדשים חסרו ט"ו אמה שהיו ההרים מכוסיס מים שנאמר (בראשית ז) חמש עשרה אמה למדת שחסרה אמה לארצעה ימים והתיצה היתה משוקעת צמים אחת עשרה אמה ולא היתה צפה על ראש ההר אלא ד' אמות גובה לפיכך נחה ב"י צסיון. ולר' יהושע דאמר צניסן נצרא העולם וממנו מתחילין מנין שני הדורות ירד המבול באייר ושציעי שנחה צו התיצה הוא כסליו ולא מנה לך הכתוב חדוש שנה לפי שאין השנה מתחדשת אלא צניסן. ויש פותרין ואזדו לטעמייהו מדאמר ר"א בחדש שני מרחשון אית ליה בתשרי נצרא העולם והוי מרחשון שני לחדש שהתחילו צו שנת שש מאות דאי לאו הכי למאי קרי ליה שני אס לסדר חדשים הא אמרינן

מסורת הש"ס

(א) פסחים קט: (ג) צסיון מסכת זו דף נה. איתא גירסת ברייתא זו ופירוסה(א) (ב)בראשית חן, (ד)גלגלשית חן, (ס) עיין בסוף המסכת שיך לנאן, (ו) נעי' משנות חות יאיר סי' רע דף קו: (ז) ת"י,

תורה אור השלם

1. לכן אמר לבני ישראל אני יי דודוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדותם וגאלתי אתכם בדרוע נטויה ובשפטים גדלים:
שמות ו ו
2. הסיירותי מסבל שכמו כפיו מדרו תעברנה:
תהלים פא ז
3. תקעו בחרש שופר בבקה ליום חגגה:
תהלים פא ד
4. וקהל ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאנו האבדים בארץ אשר והצדדים בארץ מצרים והשתחוו ליל בהר הקדש בירושלם:
ישעיהו כז יג
5. ליל שפמים הוא ליל להוציאם מארץ מצרים הוא הקילה הזה ליל שפמים לכל בני ישראל לדרתם:
שמות יב מב
6. בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש ביום הזה נבקעו כל מעינת תהום רבה וארבת השמים נפתחו:
בראשית ז יא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואזדו לטעמייהו נצרא דלר"א דבתשרי נצרא העולם מתשרי מתחילין:
(ב) בהגה"ה שמעמי כו' וי"ל אה"נ דלאחר כך בסוכות כשאמר לו הקב"ה: